

Priest

En både allvarlig och rolig film som ställer viktiga frågor om moral, sexualitet, medmänsklighet och om kyrkans roll i en alltmer sekulariserad värld.

**Åldersrekommendation:
åk 9/Gymnasiet**

En filmhandledning av
MATS WEMAN

Engelskan Antonia Birds andra långfilm Priest är något så sällsynt som en samtida film om en präst och hans livskval, men samtidigt en film som i första hand inte alls handlar om religion – snarare om vikten av en tro och en moral. Och, inte minst, tolerans.

Huvudpersonerna presenteras

Redan i öppningssekvensen anfaller Antonia Bird med full symbolkraft och ger en minst sagt tydlig vink om färdriktningen. Som en frustande tjur, beväpnad med ett gigantiskt krucifix, ramar en äldre präst med kraftfullt ursinne fönstret på biskopspalatset. Inte vare sig särskilt subtilt eller elegant, men drastiskt och komiskt och rentav en öppningsscen i filmmogulen Samuel Goldwyns anda (Goldwyn i "Metro-Goldwyn-Meyer"): "En bra film ska öppna med en explosion och därefter sakta arbeta sig upp mot sitt klimax".

Så vi förstår att den här mannen liksom sagt sitt i sitt ämbete och kort senare möter vi vår protagonist, unge fader Greg Pilkington, som efterträder den gamle i dennes församling, i ett fattigt bostadsområde i Liverpool.

Antonia Bird etablerar skickligt både fader Greg och hans blivande "arbetskamrat", fader Matthew. Den senare är en äldre och bullrig radikal vars predikningar, enligt fader Greg, mer påminner om brandtal för Labourpartiet. Redan i filmens öppning hamnar de båda i diskussion om huruvida det är individen (fader Greg) eller samhället (fader Matthew) som ska hållas ansvarig för en människas synder. En klassisk, politisk och religiös frågeställning.

Likaså får vi redan i öppningen förstå att fader Matthew har en sexuell relation med sin hushållerska, Maria. Detta är naturligtvis i strid med prästerskapets kyskhetslöfte, och fader Greg blir upprörd. För att förstärka kollisionskursen

I g

har Antonia Bird medvetet valt en svart skådespelerska i rollen som hushållerskan. Bara för att ännu tydligare markera fader Matthews radikala hållning och hans djupt rotade trots mot all form av överhet. Och om vi nu skulle ha missat även denna etablering av konflikten mellan de båda, så låter hon för säkerhets skull fader Matthew sjunga karaoke på en pub – naturligtvis till fader Gregs blixtrande indignation. Som sagt, Antonia Bird skyggar inte för övertoner.

Filmen Priest har tre centrala teman, vilka samtliga är formade till en frontalkollision mellan sexualiteten och religionen. I samtliga tre pekar Antonia Bird och manusförfattaren Jimmy McGovern på den brist på tolerans som kan finnas inom katolicismen. Eller kanske snarare riktar filmen sig mot dem som utövar

religionen, vare sig det är i det närmaste maktfullkomliga överstepräster, eller grovt intoleranta församlingsbor.

Celibatet

Det första av dessa tre teman är celibatet. Enligt tron ska en katolsk präst förneka sin lust för att vara en god yrkesutövare. Genom att måla upp den levnadsglade och urstarke fader Matthew i ett idealt förhållande med hushållerskan, demolerar Antonia Bird denna regel med millimeterprecision.

Den egna sexualiteten

Det andra temat kretsar kring fader Gregs syn på sin egen sexualitet, som han betraktar närmast som en förbannelse. Han är homosexuell men gör allt för att trycka ner och inte bekräfta den.

När en tillfällig pojkvän, Graham, kommer till mässan för nattvard, för att visa sin kärlek till fader Greg och sin respekt för hans yrke, väljer fader Greg att förneka honom. Ett desperat försök att slå ner på sin egen sexualitet och lust, eftersom den katolska kyrkan bannlyser all form av homosexualitet. När Graham och fader Greg älskar första gången har Antonia Bird åstadkommit några av de vackraste kärleks-scener som setts på en vit duk. Åter igen, liksom med fader Matthew och Maria, för att med full visuell kraft demonstrera kyrkans förlamande trångsyn.

Lisa – ett offer för incest

I det tredje temat, som också handlar om sexualitet och religion, vänder Antonia Bird och Jimmy McGovern på begreppen. I biktstolen möter fader Greg Lisa, en skolflicka i 13-årsaldern, som gråtande berättar att hennes pappa utnyttjar henne sexuellt. Fader Greg konfronterar Lisas pappa med vad han hört, men denne svarar med skakande kyla: "Det här är en sak som vi alla innerst inne vill göra". Fader Greg misslyckas även i sina försök att ge ledtrådar till Lisas mamma och till hennes lärare. Men han väljer trots detta att inte bryta sin tystnadsplikt. Något senare i filmen ertappar mamman, i en oerhört laddad men föredömligt diskret scen, pappan och Lisa i sängen och katastrofen är ett faktum. Hon förstår att fader Greg visste och rusar till kyrkan och fördömer hans tystnad inför öppen ridå.

Vad Antonia Bird och Jimmy McGovern vill säga är att vi här har ett bisarrt exempel där religionen och kyrkan indirekt sanktionerar sexualitet. Den förbjuder en präst att ha sex och den bannlyser homosexualitet, men genom prästens tystnadsplikt i bikten kan den fasansfulla incesten få fortgå.

Frågan om tystnadsplikten

Just frågan om tystnadsplikt är central i filmen. När Jimmy McGovern skrev manuset var den konflikten ett av de viktigaste ämnena för honom. Som bakgrund hade han en verklig händelse från början av 1600-talet när fader Henry Garnet, ledaren för den engelska katolska menigheten, i biktsammanhang fick höra en man bekänna att han tänkte spränga både kungen och parlamentet i luften. Garnet följde tystnadsplikten och konflikten fick sin kulmen när inrikesministern Lord Cecil frågade Garnet om han verkligen hade för avsikt att tuga när en människa bekänner ett politiskt attentat? Garnet svarade: "Herre, en miljon odödliga

själar sätter sin tillit till prästens tystnadsplikt under bikten. Mot denna miljon väger jag en handfull människors liv och jag nödgas förbli tyst".

★ Frågan om tystnadsplikten är ständigt aktuell även här i Sverige. När präster tiger om var flyktingar gömt sig riktas skarp kritik mot dem. Vad skulle kunna hända om vi började fingra på tystnadsplikten? Den finns ju även hos läkare och psykologer. Finns det något enstaka tillfälle när man skulle kunna påstå att tystnadsplikten borde offras? Då prästen eller psykologen skulle ha direkt skyldighet att faktiskt tala? Fallet med incestövergreppet i Priest ställer alla dessa frågor på sin absoluta spets.

Kyrkans roll

Det sägs aldrig rakt ut i filmen, men med alla dessa reflektioner med sig ut ur salongen, är förstas frågan, vad ska vi med kyrkan till? Trots att filmen Priest utspelar sig i England och tydligt fokuserar på den katolska kyrkan så är naturligtvis allt filmen berättar om ett universellt bekymmer. Vi behöver liksom inte gå längre än till vår egen svenska, protestantiska kyrka som även den brottas med inre konflikter när det kommer till homosexuella präster.

★ Hur många kan i dag påstå att vår kyrka är den bästa av själasörjare? Varför är det kilometerlånga köer till psykoterapin och varför har New Age-rörelsen vuxit sig så stark? Det är uppenbart att andlighet och tro är något vi söker efter och behöver, men nog har kyrkan tappat den monopolställning man en gång hade? Vilken roll som social, politisk och moralisk vägröjare har den egentligen? Och vilken bör den ha? Behöver vi en kyrka som så uppenbart inte alltid står på den lilla människans sida? Som hellre fördömer än förlåter.

Den visuella höjdpunkten

Filmens när rent visuellt en av sina tematiska höjdpunkter när fader Greg gråtande ligger på knä framför krucifixet och förbannar mannen som hänger där – som han älskar så intensivt. Hur kan det vara möjligt att den tro som han håller så högt samtidigt förskjuter hans egen person och hans lust och hindrar honom från att följa sitt hjärtas röst och ange en sexualförbrytare? Antonia Bird spänner bågen fullt ut och korsklipper mellan fader Greg och sekvensen där mamman hittar Lisa och pappan i sängen. Ett lika smärtamt som effektivt bildspråk.

Ertappad och förvisad

I dessa tre teman (celibatet, den förbjudna sexualiteten och tystnadsplikten) kommer fördomandet, så att säga, från ovan. Men i ett avsnitt av filmen är Antonia Bird och Jimmy McGovern noggranna med att markera att religionen och kyrkan inte är en isolerad ö utan har oheliga, moraliska band med till exempel samhällets rättsväsen. När fader Greg och Graham blivit ertappade av polis med att kyssas på offentlig plats erkänner fader Greg och blir naturligtvis förstasidesstoff i tidningarna. Biskopen ber honom avsäga sig sitt ämbete och framför allt att lämna församlingen i rödaste rapportet. Fader Greg är uppenbart kluven till det inträffade – dels är han förkrossad, men också någonstans lättad över att ha fått "bekräftat" att han var "skyldig", alltså skyldig till sin sexualitet. Han flyr till en liten församling på landsorten, residerad av den strängt katolske fader Redstone. Här använder sig Antonia Bird av ännu ett stilgrepp, satiren, när hon framkallar grovkorniga – och mycket komiska! – poängar när fader Redstone rabblar religiösa ramsor på latin. Ett lika avväpnande som innovativt stilbrott.

"Den som är fri från synd må kasta den första stenen"

Fader Greg får besök av fader Matthew och i en våldsamt rolig scen, där de med hög ljudvolym simulerar ett homosexuellt samlag på andra sidan väggen intill fader Redstone, när fader Greg för första gången en sorts försoning med sin sexualitet. Han kan skämta om den och om man vill kan man läsa in här att just humorn inte heller är något som står högt på den katolska kyrkans dagordning. Fader Matthew lägger ner hela sitt hjärta på att omsorgsfullt övertala fader Greg att följa med honom tillbaka till kyrkan och ha högmässa tillsammans med honom. Motvilligt följer fader Greg till slut med och här nås filmens moraliska klimax. Inför församlingen fördömer fader Matthew biskopens och den katolska kyrkans behandling av fader Greg och ber om församlingsbornas stöd och tolerans. "Den som är fri från synd må kasta första stenen", är hans budskap. Men halva församlingen är upprörd och indignerad och går ut i protest. Intoleransen har således funnit näring även hos kyrkans gräsrotter. Inte ska de stödjande prästen som är bög! Han är utsänd av djävulen och där hör han hemma.

I filmens slutscen placerar Jimmy McGovern och Antonia Bird ut den sista pusselbiten och åter igen vänder

de på begreppen. När halva kyrkan tömts på folk och kaoset är fullständigt är det bara en enda person som går fram till fader Greg för att ta emot nattvarden av just honom. Det är Lisa, flickan som utsattes för de sexuella övergreppen, som tidigare i filmen vägrade prata med fader Greg, när han valde att tiga om incesten. Nu går hon fram till honom, omfamnar honom, ger honom absolution.

★ I vissa stunder är det kanske inte den som har prästrollen som profession som nödvändigtvis är bäst lämpad för ändamålet. Är vi alla någon gång i livet kallade att vara präster och själasörjare?

Arg ung filmare

Antonia Bird dyker upp som ett välkommet tillskott till den generation brittiska filmare som under 1960-talet kallades för De Unga Arga. Filmare som tydligt tog parti för den svage i samhället och med bitisk socialrealism pekade på uppenbara orättvisor. I dag finns bara Ken Loach (Family life, Riff-Raff, Ladybird, Ladybird, My name is Joe) kvar i den traditionen och det är ingen tillfällighet att Antonia Bird i intervju hänvisar till just Ken Loach när hon får frågan om förebilder och inspirationskällor. I sin debutfilm Det är lugnt från 1993 (originaltitel Safe) som visats på svensk TV, blottlade hon med knivskarp realism de unga hemlösas situation i dagens England. Med Priest fortsätter hon i samma humanistiska fära och det är bara att konstatera att den brittiska filmen berikats med ännu en stridbar och begåvad filmare. Och dessutom en kvinna, vilket inte tillhör vanligheterna. Allra minst i England.

Produktionsuppgifter

England 1994

Originaltitel: Priest

Manus: Jimmy McGovern

Regi: Antonia Bird

Foto: Fred Tammes

Klippning: Susan Spivey

Scenografi: Raymond Langhorn

Kostym: Jill Taylor

Musik: Andy Roberts

I rollerna

Greg Pilkington – Linus Roache

Matthew Thomas – Tom Wilkinson

Maria Kerrigan – Cathy Tyson

Graham – Robert Carlyle

Fader Ellerton – James Ellis

Mrs Unsworth – Lesley Sharp

Mr Unsworth – Robert Pugh

Lisa Unsworth – Christine Tremarco

Biskopen – Rio Fanning

Fader Redstone – John Bennett

Patrick – Fred Pearson

Tekniska uppgifter

Speltid: 103 min

Format: Vidfilm

Ljudsystem: Dolby Stereo

Censur: 15 år

Svensk premiär: 24.3.1995

Distribution

Sandrews, Box 5612, 114 86

Stockholm Tel 08-762 17 00, fax 08-

10 38 50

